

กรณีศึกษาถอดบทเรียน : กลุ่มกาสะลอง

“การเพิ่มโอกาสประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง จังหวัดสุโขทัย”

Area Base :

จังหวัดสุโขทัย

• หลักการ/แนวคิด :

สาเหตุหลักของผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วหวนกลับไปทำผิดอีก ส่วนหนึ่งเกิดมาจากคนในสังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้โอกาส อีกทั้ง หลังพ้นโทษ โอกาสในการหางานทำค่อนข้างน้อย และนักโทษคิดว่าตัวเองไร้ค่า ไม่มีที่ยืนในสังคม จึงกลับไปกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า กลายเป็นวังวนเดิม ส่งผลให้ภาครัฐต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำที่เพิ่มขึ้นทุกวัน อันนำไปสู่ปัญหานักโทษล้นคุก

Problem Based :

• เศรษฐกิจ :

- ความรู้ไม่เพียงพอไม่ตอบสนองแหล่งงาน
- จ. สุโขทัยเป็นเมืองเกษตรกรรม ราคาผลผลิตต่ำ/รายได้น้อย
- จ. สุโขทัยเป็นเมืองท่องเที่ยว สถานการณ์ Covid-19 ทำให้รายได้หาย

• สังคม :

- ปัญหายาเสพติดของ จ.สุโขทัย ร้อยละ 79
- ความไม่เชื่อมั่น + ให้โอกาสผู้พ้นโทษ
- ขาดสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มโอกาส

• ครอบครัว/วัฒนธรรม :

- ออกมาแล้วไม่มีใคร/ขาดความอบอุ่น
- ละเลยความเข้มแข็งในระดับครอบครัว/ชุมชน
- ครอบครัวไม่ยอมรับ เป็นที่รังเกียจกับสังคม

วิเคราะห์ :

Area Base จ.สุโขทัย

- มีความแออัดในเรือนจำ อัตรา 0.98 ตรม : คน
- ผู้ประกอบการให้ความร่วมมือดี แต่มีข้อจำกัดและมาตรฐานสูงในการรับเข้าทำงาน
- หน่วยงานการให้ความร่วมมือ
- มีการฝึกอาชีพหลากหลาย

เกิด*

Innovation :

ศูนย์ Security Center

นวัตกรรมเชิงนโยบาย

• เสริมแรงบวก Positive Reinforcement :

- เงินเดือนคนละครึ่ง (รัฐ + นายจ้าง)
- ลดหย่อนภาษีตลอด
- ยกย่อง/มอบรางวัล

นวัตกรรมเชิงปฏิบัติ

• ความปลอดภัยให้ผู้ประกอบการ :

- ติดกล้อง ดูแลผู้ป่วย/สูงวัย/เด็ก
- ติดตาม/ประเมินผล/ตรวจสอบ
- หน่วยช่วยเหลือฉุกเฉิน 24 ชม.
- ศูนย์รับและแก้ไขปัญหาสำหรับผู้ประกอบการและผู้พ้นโทษ สายด่วน 24 ชม.

• กองทุนประกันตน (นายสุโข) :

เพื่อ

- กรณีเกิดความเสียหาย นายจ้างจะได้รับเงิน
- ให้อยู่มีประกอบอาชีพ

แหล่งเงิน

- รัฐสมทบ (ตบ.ยธ.)
- จังหวัดสมทบ
- ผู้ต้องขังส่งตนเอง
- เอกชนสมทบ (ทั้งแบบจ้าง/ไม่จ้าง) (ควรออก กม. เช่นเดียวกับการจ้างคนพิการ)

Skill

แนะนำอาชีพที่เหมาะสม

• เทคโนโลยี/ดิจิทัล/ขายของ Online/YouTuber

• ดูแลผู้ป่วย/คนชรา

• รับซ่อม โทรศัพท์/เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ

• เกษตรแปรรูป Smart Farmer

๑. บทนำ

ช่วงต้นปี พ.ศ. ๒๐๑๘ รัฐบาลเนเธอร์แลนด์พิจารณาการ ‘ปิดคุก’ ถึง ๔ แห่ง เนื่องจากไม่มีนักโทษเพิ่มขึ้น ซึ่งหาก ‘เปิดคุก’ ไว้ จะเป็นการสูญเสียงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ ปัจจุบันนักโทษในเนเธอร์แลนด์ลดลงเหลือ ๑๓,๕๐๐ คน คิดเป็นอัตราส่วนต่อประชากรทั้งหมดเพียง ๕๗ ต่อ ๑๐๐,๐๐๐ คน นับว่ามีอัตราต่ำที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง (ปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย, ๒๐๑๘) <https://www.the100.world/beyond-prison/> แต่เมื่อมองย้อนดูประเทศไทย พบว่า ภาพกว้างเปล่าที่ว่านี้ อาจไม่ใช่เรื่องคุ้นเคยสำหรับประเทศไทย เมื่อสิ้นปีที่ผ่านมา ตัวเลขผู้ต้องขังในประเทศไทยอยู่ที่ประมาณ ๓๔๗,๕๒๙ คน^๒ แต่เรือนจำสามารถรองรับได้เพียง ๑๘๗,๐๐๐ คนเท่านั้น ปริมาณนักโทษที่สูงกว่าพื้นที่เรือนจำถึงจำนวน ๒ เท่านี้ จึงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข ไม่ใช่แค่เรื่องงบประมาณการดูแลผู้ต้องขังเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ความสำคัญของปัญหาเรือนจำแออัด (Overcrowding Prison) ของประเทศไทยที่ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง เป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและภาพลักษณ์ของกระบวนการยุติธรรมของประเทศ

อย่างไรก็ดี การพัฒนามนุษย์ให้คืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ ก็เป็นเรื่องสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน อีกทั้ง ปัญหาผู้ต้องขังพ้นโทษออกมา และกระทำผิดซ้ำยังนับว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมายาวนานเช่นกัน โดยสาเหตุหลักๆ ของผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาแล้วหันไปกระทำผิดซ้ำอีกนั้น เกิดจากคนในสังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้อโอกาส และหลังพ้นโทษ เมื่อไม่มีงานทำ นักโทษยังคิดว่าตัวเองไร้ค่า ไม่มีที่ยืนในสังคม จึงกลับไปกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่ากลายเป็นวังวนเดิม รัฐจึงต้องสูญเสียงบประมาณมหาศาลในการดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำที่เพิ่มขึ้นทุกวัน นำไปสู่ปัญหาคนล้นคุก (ประมาณ ๓๔๗,๕๒๙ คน ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ๑๔๓ แห่งทั่วประเทศ ความจุมาตรฐานของ Pk ต้อง ๒.๕๐ตรม.: ๑คน)^๓ แม้ว่า กรมราชทัณฑ์ที่เป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งงานของกรมราชทัณฑ์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ในการแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และกลับตัวเป็นพลเมืองดีของสังคม โดยหลักในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังคือ การจัดการศึกษา การฝึกอาชีพ รวมทั้งการอบรมศีลธรรม จริยธรรม ให้ผู้ต้องขัง ให้มีจิตสำนึกและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

เพราะเหตุนี้ จึงมีการพยายามหาทางแก้ไขปัญหาการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง ช่วยให้อดีตผู้ต้องขังกลับสู่สังคมได้อย่างเป็นปกติ มีชีวิตอย่างที่เรียกว่า ‘ชีวิต’ จริงๆ การสร้างโอกาสและส่งเสริมการกลับสู่สังคม การออกมาตรการต่างๆ เพื่อเปลี่ยนให้ ‘ผู้ต้องขัง’ หลังจากพ้นโทษออกมา ให้กลายเป็นเพียง ‘อดีตผู้ต้องขัง’ และสามารถกลับเข้ามาสู่สังคมโดยได้รับการยอมรับก็ไม่ใช่เรื่องง่าย การที่จะทำให้อดีตผู้ต้องขังไม่ได้รับ

^๑ ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารยุติธรรมระดับกลาง (ยธก.) รุ่นที่ ๑๖ ปรากฏรายนามตามภาคผนวก ก

^๒ ข้อมูลปริมาณผู้ต้องขัง ณ วันที่ 11/12/63 (ชาย 303,812 คน หญิง 43,717 คน :กรมราชทัณฑ์)

^๓ เรือนจำ/ทัณฑสถาน ทั่วประเทศ 143 แห่ง โดยมาตรฐานจะรับผู้ต้องขังได้เพียง 187,000 คน ไทยเกินความจุ 160,569 คน

การกล่าวถึงในทำนองตื้นตื้นๆ เคลือบแคลงใจของคนรอบข้างก็เป็นเรื่องยากลำบาก เช่น การหางานทำ การอยู่ร่วมกับเพื่อนบ้าน การได้รับความไว้วางใจ ฯลฯ ยังคงเป็นอุปสรรคอย่างมาก แม้ว่าเขาจะได้รับโทษไปแล้ว แต่เมื่อพ้นโทษออกมา ก็ยังต้องรับโทษจากสังคมอีกต่อหนึ่ง โดยที่ไม่รู้เลยว่าโทษนั้นจะจบลงเมื่อใด จึงทำให้อดีตผู้ต้องขังต้องหันกลับไปกระทำผิดซ้ำเพราะไม่อาจคืนสู่สังคมได้ นำไปสู่ปัญหาคนล้นเรือนจำในท้ายที่สุด

กลุ่มผู้ศึกษาจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีสู่สังคม ดังนั้น จึงกำหนดหัวข้อในการศึกษา เรื่อง **การเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังเพื่อแก้ไขปัญหาคดีเรือนจำแออัด: ศึกษากรณีจังหวัดสุโขทัย** เพื่อนำมาปรับใช้ในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การนำเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ขับเคลื่อนการปฏิบัติในระดับพื้นที่ ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อการผลักดันนโยบายและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นผลต่อไป

สำหรับการพัฒนาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง: ศึกษากรณีจังหวัดสุโขทัย ในครั้งนี้ กลุ่มผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative method) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาในการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังมาปรับใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในบริบทพื้นที่สุโขทัย อันเป็นการศึกษาทั้งในเชิงปัญหา (Problem Based) ควบคู่ไปกับเชิงพื้นที่ (Area Based) ด้วยการสืบค้นและศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทั้งหลักการแนวคิดเชิงวิชาการตลอดจนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังมาปรับใช้ รวมไปถึงสืบค้นข้อมูลเชิงปฐมภูมิจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้แทนจากส่วนราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในระดับพื้นที่ของจังหวัดสุโขทัย ประกอบกับการลงพื้นที่ศึกษา (Field Study) ในเรือนจำจังหวัดสุโขทัยเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ และได้ดำเนินการระดมความคิดเห็น ด้วยการประชุมกลุ่มปฏิบัติการ (workshop) จากผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมด้วยเทคนิคการถอดบทเรียนและการคิดเชิงออกแบบ ซึ่งเป็นการใช้ตัวปัญหาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ผลกระทบ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

๒. หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ หลักคิดทางวิชาการ

กลุ่มผู้ศึกษาวิจัยขอเสนอหลักการ แนวคิดทางวิชาการ ตลอดจน สถิติ ผลงานวิจัย จำแนกเป็นประเด็น ดังนี้

หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาแล้วมีการกระทำผิดซ้ำเป็นเรื่องใหญ่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมายาวนาน สาเหตุหลักของผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วหันกลับไปทำผิดอีก ส่วนหนึ่งเกิดมาจากคนในสังคมไม่ยอมรับ ไม่ให้โอกาส อีกทั้ง หลังพ้นโทษ โอกาสในการหางานทำค่อนข้างน้อย และนักโทษคิดว่าตัวเองไร้ค่า ไม่มีที่ยืนในสังคม จึงกลับไปกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า กลายเป็นวังวนเดิม ส่งผลให้ภาครัฐต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำที่เพิ่มขึ้นทุกวัน อันนำไปสู่ปัญหาคดีล้นคุก (ประมาณ ๓๖๓,๖๔๑ คนในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ๑๔๓ แห่งทั่วประเทศ) (ข้อมูล ณ ปี ๒๕๖๒)

จากปัญหาข้างต้น กลุ่มผู้ศึกษาวิจัยจึงได้ทำการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาในการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง โดยสามารถสรุปแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

๑. ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์

ทฤษฎีลำดับความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นโดย อับ ราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยแบรนดิส เป็นทฤษฎีที่รู้จักกันมากที่สุดทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งระบุว่าบุคคลมีความต้องการเรียงลำดับจากระดับพื้นฐานที่สุดไปยังระดับสูงสุด

กรอบความคิดสำคัญของทฤษฎี ประกอบด้วย

๑) บุคคลเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการมีอิทธิพลหรือเป็นเหตุจูงใจต่อ พฤติกรรม ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการสนองตอบเท่านั้นที่เป็นเหตุจูงใจ ส่วนความต้องการที่ได้รับ การสนองตอบแล้วจะ ไม่เป็นเหตุจูงใจอีกต่อไป

๒) ความต้องการของบุคคลเป็นลำดับขั้นเรียงตามความสำคัญจากความต้องการพื้นฐาน ไป จนถึง ความต้องการที่ซับซ้อน

๓) เมื่อความต้องการลำดับต่ำได้รับการสนองตอบอย่างดีแล้ว บุคคลจะก้าวไปสู่ความต้องการลำดับ ที่สูงขึ้นต่อไป

ตาราง ๑ แสดงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ ตามแนวคิดมาสโลว์

การนำทฤษฎีความต้องการของมนุษย์มาประยุกต์ใช้ สืบเนื่องจาก สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อให้ประเทศเจริญก้าวหน้าหรือมุ่งสู่ความ ทันสมัย (Modernization) ส่งผลให้สังคมมีการพัฒนาที่ไม่สมดุล คือระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง เจริญเติบโตขึ้น แต่ระบบสังคมพัฒนาไม่ทันตามโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น จิตใจของมนุษย์ที่ไม่ได้พัฒนาขึ้น วัฒนธรรมของสังคมถูกทำลาย ส่งผลให้เกิดผู้กระทำผิด ที่กระทำลงไปเพราะขาดศีลธรรมหรือระบบสังคม ครอบครัวบีบบังคับให้ต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอด โดยเบียดเบียน

และสร้างความเดือดร้อนต่อคนอื่น ๆ ในสังคม ส่งผลให้มีผู้กระทำผิดเกิดขึ้นในสังคมจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกวัน ยิ่งโลกและสังคมพัฒนาไปเร็วมาก จำนวนผู้กระทำผิดก็เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

นอกจากนี้ ตามแนวคิดของมาสโลว์ สามารถนำมาอธิบายสาเหตุของการกระทำผิดได้ คือ คนเราต้องการที่จะตอบสนองความต้องการในแต่ละขั้นตอนของตัวเอง แต่เมื่อไม่สามารถบรรลุตามความต้องการของตัวเองโดยวิธีทางที่สังคมยอมรับได้ เขาจึงตอบสนองความต้องการของตนเองโดยไม่ยึดหลักวิธีทางที่สังคมยอมรับ ซึ่งนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายในท้ายที่สุด

๒. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา^๔ แบนดูรามีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ เนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ ผู้เรียนต้องสามารถที่จะประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่ดีอย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย แบนดูรา จึงสรุปว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตจึงเป็นกระบวนการทางการรู้คิดหรือพุทธิปัญญา

ขั้นตอนการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบมี ๒ ขั้น

ขั้นที่ ๑ ขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้

สิ่งเร้าหรือการรับเข้า	>	บุคคล
(Input)		(Person)

ขั้นที่ ๒ เรียกว่าขั้นการกระทำ (Performance) ซึ่งอาจจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้

สิ่งเร้าหรือการรับเข้า	>	บุคคล
(Input)		(Person)

ปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกต

๑. กระบวนการความเอาใจใส่ (Attention) ความใส่ใจของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าผู้เรียนไม่มีความใส่ใจในการเรียนรู้ก็จะไม่เกิดขึ้น

๒. กระบวนการจดจำ (Retention) ผู้เรียนสามารถจดจำสิ่งที่ตนเองสังเกตและไปเลียนแบบได้ถึงแม้เวลาจะผ่านไปก็ตาม

๓. กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง (Reproduction) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกมาเป็นการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ

๔. กระบวนการการจูงใจ (Motivation) แรงจูงใจของผู้เรียนที่จะแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบที่ตนสังเกตเนื่องจากความคาดหวังว่า การเลียนแบบจะนำประโยชน์มาให้

⁴ มัชฌิมา ธรรมบุคช์. Downloadable from <https://sites.google.com/site/psychologybkf1/home/citwithya-phathnakar/thvsdi-kar-reiyn-ru-thang-sangkham-khxng-baen-dura>

แบบดูราและผู้ร่วมงานได้แบ่งเด็กออกเป็น ๓ กลุ่ม

๑. กลุ่มหนึ่งให้เห็นตัวอย่างจากตัวแบบที่มีชีวิต แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว
๒. เด็กกลุ่มที่สองมีตัวแบบที่ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว
๓. เด็กกลุ่มที่สามไม่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมให้ดูเป็นตัวอย่าง

ผลการทดลองพบว่า เด็กที่อยู่ในกลุ่มที่มีตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว จะแสดงพฤติกรรมเหมือนกับที่สังเกตจากตัวแบบการทดลอง

ดังนั้น การนำทฤษฎีทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบบดูราอธิบายพฤติกรรมการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิด จึงมาจากสมมติฐานของการกระทำของมนุษย์อันเกิดมาจากการเรียนรู้ทางสังคม การมีปะทะสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมจนเกิดการลอกเลียนแบบในที่สุด

๓. ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory)

Jean Gabriel Tarde (๑๘๔๓-๑๙๐๔ อ้างใน ญัษฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป.) เชื่อว่า คนเราสามารถเรียนรู้จากคนอื่นได้ โดยผ่านกระบวนการเลียนแบบ โดยเสนอความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ทั้งพฤติกรรมทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดจากกลุ่มบุคคลหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง และเรียกกระบวนการนี้ ว่าทฤษฎีการเลียนแบบและการแนะนำ (Imitation and Suggestion) การเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมนั้น เป็นการเลียนแบบจากบุคคลตัวอย่าง เป็นที่นิยมมากและปฏิบัติตาม สมัยนิยม Tarde เรียกแนวคิดนี้ว่า กฎของการเลียนแบบ ซึ่งกฎนี้มี ๓ ประการ คือ

๑. กฎของความใกล้ชิด (The Law of Imitation of Close contact) กฎนี้อธิบายว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบแฟชั่นหรือพฤติกรรมของคนรอบข้าง หากบุคคลอยู่ในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างต่อเนื่อง จะมีโอกาสเลียนแบบลักษณะของพฤติกรรมเบี่ยงเบนนี้ โดยเฉพาะกับบุคคลที่ขาดการคิดวิเคราะห์ เห็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นโดยตรงจะมีโอกาสเลียนแบบและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้มาก Tarde เชื่อว่าสังคมที่บุคคลขาดความรู้ความเข้าใจจะเริ่มตอนที่เลียนแบบกันมากขึ้น และระบอบที่สื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายข้อมูล บุคคลจะคัดลอกแต่ละรูปแบบอื่น ๆ ของลักษณะพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่พวกเขาได้เรียนรู้จากการผ่านสื่อ

๒. กฎการเลียนแบบผู้ที่เหนือกว่าโดยผู้ที่ด้อยกว่า (The Law of Imitation of Superior by Inferior) กฎนี้อธิบายว่า การเลียนแบบบุคคลที่ร่ำรวยกว่าหรือมีประสบการณ์มากกว่าเป็นค่านิยมที่ถูกต้อง เมื่อบุคคลที่อยู่ในหมู่คนยากจนพยายามที่จะเลียนแบบผู้มั่งคั่งหรือคนที่มีสถานะสูงกว่า แต่ด้วยกำลังฐานะของตนเองมีไม่พอ จึงก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เท่าเทียมบุคคลที่ต้องการเลียนแบบ

๓. กฎของการแทรก (The Law of Imitation of Insertion) กล่าวคือ พฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมเก่า ตัวอย่างเช่น ถ้าอาชญากรเริ่มต้นที่จะใช้อาวุธรูปแบบใหม่ และต่อไปจะไม่ใช้อาวุธเก่าแต่อย่างใด (New World Encyclopedia, ๒๐๐๗: ออนไลน์; ญัษฐวัฒน์ สุทธิโยธิน,ม.ป.ป.) พฤติกรรมการเลียนแบบมีได้ในทุกสังคม จากทฤษฎีการเลียนแบบของ Tarde จะเห็นได้ว่ามีทั้งต้นแบบที่เป็นบุคคล และตอนแบบที่เป็นข้อมูลจากสื่อมวลชน ซึ่งสอดคล้องกับสถานะปัจจุบันที่พัฒนาการด้านการสื่อสารมวลชนมีพัฒนาการก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แทบทุกเพศทุกวัยที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และมีข้อมูลต่างๆ ต้องได้รับการกลั่นกรองด้วยวิจรณ์ญาณกลุ่มวัยเด็กและวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่ยังขาดวุฒิภาวะ ขาดการไตร่ตรองโดยขาดประสบการณ์ด้วย

พัฒนาการของกลุ่มวัยนี้กับข้อมูลข่าวสารที่สื่อถึงความรุนแรง ย่อมทำให้กลุ่มเด็กวัยรุ่นและเยาวชนเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และสู่การกระทำผิดกฎหมายตามมาได้

กล่าวโดยสรุป การกระทำผิดของผู้กระทำผิดอาจเกิดมาจากการเรียนรู้แบบการสังเกตหรือเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งตัวบุคคลจริง ๆ เช่น ครู เพื่อน หรือจากภาพยนตร์โทรทัศน์ การ์ตูน และการเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วย ๒ ชั้น คือ ชั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญา และชั้นการกระทำ ตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมีทั้งตัวแบบในชีวิตจริงและตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์

๔. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว พบว่า รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู (Parenting Style) ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็ก นักจิตวิทยาที่ชื่อว่า Diana Baumrind (๑๙๙๑ อ้างใน Kimberly Kopko, ๒๐๐๗) แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น ๔ รูปแบบ คือ

๑. Authoritative Parents ผู้ปกครองแบบเอาใจใส่ จะให้ความอบอุ่น ในขณะเดียวกันจะฝึกความมีวินัย กำหนดขอบเขตที่เหมาะสม ให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเป็นรูปแบบที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง

๒. Authoritarian Parents ผู้ปกครองแบบเผด็จการ การแสดงความอบอุ่นเล็กน้อย ๆ และมีการควบคุมสูง เข้มงวด จำกัดในอิสรภาพทางความคิด ใช้รูปแบบการลงโทษ และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่

๓. Permissive Parents ผู้ปกครองแบบตามใจ ให้ความรัก แต่มีขอบเขตในการรักษา วินัยน้อย ให้อิสระทางความคิดและการกระทำ ผู้ปกครองเขาไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อย ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีปัญหาในการควบคุมตนเอง เห็นแก่ตัวและทำให้สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนไม่ดี

๔. Uninvolved Parents ผู้ปกครองแบบปล่อยปละละเลย เป็นรูปแบบการเลี้ยงดูไม่สนใจในความต้องการของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทางร่างกายหรือจิตใจ ผู้ปกครองมักให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตประจำวันของตนเอง จนทำให้ขาดความสนใจต่อเด็กการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จากคู่มือความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

เครือข่ายสุขภาพจิต (๒๕๔๗) กล่าวถึงการตอบสนองพฤติกรรมของเด็ก เพื่อลดพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้นมีวิธีการดังนี้

๑. การใช้เหตุผล : ควรทำ อย่างตรงไปตรงมา ใช้คำพูดที่ง่ายแต่สั้นไม่ยืดเยื้อ
๒. การใช้ท่าทีที่หนักแน่นและจริงจัง : บางครั้งต้องใช้ท่าทางหรือลงมือทำร่วมกับเด็ก
๓. การใช้สิ่งอื่นมาทดแทน เช่น ขณะที่ห้ามทำสิ่งหนึ่ง ควรมีทางอื่นอีก ๒-๓ อย่าง ใหม่เด็กมีโอกาสเลือก

๔. ใหม่อีกโอกาส แสดงความคิดเห็น และความรู้สึก ออกมาทางคำพูดหรือท่าทางได้
๕. การให้รางวัล เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยที่รางวัลนั้นอาจเป็น การกอด ยิ้ม จับไหล่ ฯลฯ โดยไม่จำเป็นต้องให้รางวัลจะเป็นสิ่งของเสมอไป

๖. การเลิกให้ความสนใจ เพราะธรรมชาติของเด็กทุกคนต้องการความสนใจจากผู้ใหญ่มากกว่าเด็กทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ควรเลิกให้ความสนใจ และเมื่อเด็กทำพฤติกรรมที่ดีควรให้ความสนใจต่อเด็กทันที

๗. เป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก

๘. การลงโทษ ควรระวังในความรุนแรง เพราะอาจไม่ทำร้ายร่างกายเด็กได้ และไม่ควรลงโทษโดยใช้อารมณ์ เนื่องจากทำให้ลงโทษรุนแรงเกินกว่าเหตุ ควรใช้วิธีการอื่นในการแก้ปัญหา พฤติกรรมของเด็กก่อน และเวลาใช้ควรแสดงให้เด็กเห็นว่าเราต้องการที่จะหยุดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเท่านั้น และพร้อมที่จะหยุดการลงโทษ เมื่อเด็กสามารถควบคุมตัวเองได้ การลงโทษมีหลายวิธี เช่น การดูว่า การแยกตัวเด็กออกไปอยู่ตามลำพัง การปรับ การตี เป็นต้น

ดังนั้น กล่าวได้ว่า ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะในการดำเนินชีวิตต่างๆ ของบุตรหลานที่อยู่ในความดูแล ครอบครัวเป็นเหมือนสังคมขนาดเล็กที่ใหญ่อุปถัมภ์บุตรหลานได้ลองฝึกใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้จากผู้ปกครอง ด้วยเหตุนี้ ทักษะและพฤติกรรมที่แสดงออกในครอบครัวเป็นอย่างไร จึงเป็นไปได้ที่บุตรหลานจะนำทักษะและพฤติกรรมนั้นไปแสดงออกในสังคมอื่นที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษามากมายที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพของวัยรุ่น ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำกับตนเอง มีการรู้คิดมีแรงจูงใจ และกระทำด้วยตนเอง นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ได้แก่ การเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต ยังส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ทำให้ส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (เจนจิรา เจนจิตรวาณิช, ๒๕๔๘; ธาณี กันทาแก้ว, ๒๕๕๒) ในขณะเดียวกันหากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวไม่เหมาะสม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งการเลี้ยงดูทั้ง ๒ แบบนี้ ทำให้การสื่อสารภายในครอบครัวเกิดขึ้นน้อย สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูกหรือผู้ปกครองที่ดูแลกับบุตรหลานเกิดความห่างเหิน ย่อมส่งผลให้เกิดภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาวัยรุ่นตามมา เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง เป็นต้น (ชลนิทรา แสงบุราณ, ๒๕๕๑; ศลักษณา กิตติทัศน์เศรษฐี และคณะ, ๒๕๕๒; ฉันทนา แรงสิงห์, ๒๕๕๔; เกวลี นาควิโรจน์ และคณะ, ๒๕๕๕)

ทั้งนี้ ยังมีการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนในสถานควบคุมตามกฎหมาย เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสภาวะการกักขัง เช่นนี้ จะเกิดความรู้สึกด้อย การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ เพราะไม่มีโอกาสได้ใช้ชีวิตปกติเช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนทั่วไป เกิดเป็นทัศนคติความเชื่อที่ไร้เหตุผล ไม่ว่าจะเป็นกลัวถูกตำหนิ การต้องการความรักและการยอมรับ การตระหนักกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การพึ่งพาผู้อื่น เหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กและเยาวชนในสถานควบคุมขาดหายไป จึงต้องให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมเกี่ยวกับครอบครัวเพื่อส่งเสริมความรัก ความห่วงใย และการยอมรับซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว เป็นการส่งเสริมความผูกพันในครอบครัวของเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตลอดจนการสนับสนุนให้ผู้ปกครองปรับวิธีการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน โดยให้อิสระอย่างมีขอบเขต เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกการมีส่วนร่วม การคิดริเริ่มรวมทั้งกล้าแสดงความคิดเห็นและมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น (ภควิดี ปรีชาประพาฬวงศ์, ๒๕๕๐; ลำเจียก กำธร และคณะ, ๒๕๕๕)

๕. แนวความคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาในการทำความเข้าใจ

แนวความคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาในการทำความเข้าใจ ได้อธิบายลักษณะการกระทำผิดของคน ว่าเกิดจากสภาวะจิตใจที่มีผลต่อพฤติกรรม แนวคิดนี้สนใจศึกษาถึงสาเหตุที่จะมากระทบต่อจิตใจผลักดันให้กระทำผิด โดยส่วนรวมแล้วการศึกษาทางจิตวิทยานั้น เพื่อเข้าใจสภาพธรรมชาติของมนุษย์และสามารถทำนายพฤติกรรมของมนุษย์ได้ ซึ่งพฤติกรรมโดยทั่วไปนั้นอาจจำแนกออกเป็น ๒ ด้าน คือ (จำรอง เงินดี, ๒๕๓๒ อ้างถึงในประหยัด พวงจำปา, ๒๕๓๗, หน้า ๒๘)

๑. พฤติกรรมในทางบวก เช่น มีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์ มีเหตุผล มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความอุตสาหะ มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง
๒. พฤติกรรมในทางลบ ได้แก่ การเป็นคนใจร้อน ก้าวร้าว เห็นแก่ตัว เกียจคร้าน เฉื่อยชา

การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมออกไปในทางใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้พฤติกรรมในสังคม ค่านิยม ทักษะ และลักษณะอื่นๆ ซึ่งเกิดจากการปะทะสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลที่เข้าไปในกลุ่ม ซึ่งการเรียนรู้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เหมือนกับคนอื่นๆ ในสังคม ดังนั้น ในทางจิตวิทยาจะกล่าวถึงแรงจูงใจ บุคลิกภาพ ความเครียด ความรู้สึกขัดแย้ง อารมณ์ ความไม่สมปรารถนาว่าเป็นพื้นฐานในการกระทำผิดของคน

๖. แนวคิดทฤษฎีโอกาสที่จำกัด

แนวคิดทฤษฎีโอกาสที่จำกัดของโคลเวิร์ด (Cloward อ้างถึงในนาตยา บัวลอย, ๒๕๔๓, หน้า ๓๐-๓๑) เสนอว่า โอกาสที่จำกัดเป็นช่องทางผลักดันให้คนกระทำความผิด คนแต่ละคนมีโอกาสนี้ไม่เท่าเทียมกัน และเมื่อแต่ละคนมีความต้องการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายในวิถีทางที่ถูกต้องเหมาะสม สภาพแวดล้อมรอบข้างจึงมีความสำคัญมาก ใครก็ตามที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี เช่น บ้านอยู่ใกล้แหล่งการพนัน เมื่อเกิดความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง ปัจจัยสภาพแหล่งการพนันจะผลักดันให้คน ๆ นั้นมีพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย โดยคน ๆ นั้นจะหาเข้าไปเล่นการพนันเพื่อให้ได้เงินมาซื้อสิ่งของที่ตนต้องการ ในทางตรงข้าม คนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการเรียนรู้ที่ดีจากบุคคลใกล้ชิด คนนั้นก็จะไม่กระทำความผิดกฎหมาย

โคลเวิร์ด ได้เสนอสภาพแวดล้อมซึ่งมีวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำใน ๒ ลักษณะ คือ

๑. ที่อยู่อาศัยแออัดของชนชั้นล่าง ลักษณะเช่นนี้ คือ สลัม ในบริเวณนี้จะมีอาชญากรอาศัยอยู่และอาชญากรก็อยู่ในฐานะสมาชิกคนหนึ่ง ในชุมชนมีความคยชินที่ได้เห็นการกระทำความผิดกฎหมายจนเป็นเรื่องธรรมดา เช่น คนในสลัมอาจเห็นคนเสพยาเสพติดอยู่ทั่วไป และขณะเดียวกันบุคคลกลุ่มนี้ จะไม่เคยมีโอกาสดูเห็นคนที่ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และการใช้ชีวิตที่ต้งาม เมื่อได้ใกล้ชิดกับสิ่งที่ไม่ดีหรือเลวร้าย โอกาสที่จะกระทำความผิดจึงมีมาก

๒. บริเวณที่ไม่มีความมั่นคงและไม่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเช่นนี้ จะไม่มีโอกาสได้ออกไปพบกับสิ่งแวดล้อมภายนอก จึงคุ้นเคยกับการปฏิบัติที่ไม่มีวัฒนธรรมที่ต้งาม บรรทัดฐานที่มั่นคง จุดยืนที่จะเป็นหลักยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติไม่ได้รับค่านิยมและหลักการของการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องชัดเจนที่จะยึดถือเป็นกฎ ระเบียบและสภาพแวดล้อมเช่นนี้ จึงไม่ใช่เขตที่วัยรุ่นจะประสบความสำเร็จในชีวิตตามค่านิยมของสังคม เนื่องจากไม่มีแบบอย่างที่ดีให้เห็น จึงกล่าวได้ว่าโอกาสของพวกเขาก็ถูกจำกัดนั่นเอง

กล่าวโดยสรุป แนวคิดนี้จะมุ่งเน้นความสำคัญของการเรียนรู้แบบการสังเกตหรือเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งตัวบุคคลจริง ๆ เช่น ครู เพื่อน หรือจากภาพยนตร์โทรทัศน์ การ์ตูน การเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วย ๒ ขั้น คือ ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญา และขั้นการกระทำ ตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมีทั้งตัวแบบในชีวิตจริงและตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์

๒.๒ ข้อมูลเชิงพื้นที่ของจังหวัดสุโขทัย

ข้อมูลเชิงพื้นที่ของจังหวัดสุโขทัย จังหวัดสุโขทัยอยู่ในบริเวณภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพมหานครตามระยะทางหลวงแผ่นดินประมาณ ๔๔๐ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๖,๕๙๖.๐๙๒ ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ ๔.๑๒ ล้านไร่ ทิศเหนือติดจังหวัดแพร่และอุดรดิตถ์ ทิศใต้ติดจังหวัดพิษณุโลก

และกำแพงเพชร ทิศตะวันออกติดจังหวัดพิษณุโลกและอุตรดิตถ์และทิศตะวันตก ติดจังหวัดตากและลำปาง โดยประชากรในจังหวัดสุโขทัย ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้นานมาแล้ว โดยมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนสำเนียงภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตนเองจะมีคนอพยพมาจากท้องถิ่นอื่นบ้างไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมีชนกลุ่มน้อยเป็นชาวเผ่ากระเหรี่ยง ม้ง เย้าและลีซอ ซึ่งส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้มานานแล้วและอีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียง (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย, ๒๕๖๑)

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดสุโขทัยตอนเหนือเป็นที่ราบสูงภูเขาทอดแนวยาวมาทางทิศตะวันตกพื้นที่ตอนกลางเป็นที่ราบและตอนใต้เป็นที่ราบสูงมีแม่น้ำไหลผ่านจากเหนือลงใต้ โดยผ่านพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัย สวรรคโลก ศรีสำโรง เมืองสุโขทัยและกงไกรลาศ มีภูเขาที่สูงที่สุด คือ เขาหลวง(จังหวัดสุโขทัย, ๒๕๖๓)

เขตการปกครองออกเป็น ๙ อำเภอ ๘๔ ตำบล ๘๔๓ หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จำนวน ๙๑ แห่งประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๓ แห่ง เทศบาลตำบล ๑๘ แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล ๖๙ แห่ง (จังหวัดสุโขทัย, ๒๕๖๓)

ทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด GPP (Gross Provincial Product) ใน พ.ศ.๒๕๕๘ พบว่า ภาคเกษตรเฉลี่ยอยู่ที่ ๕,๗๙๕.๓ รองลงมาคือ ภาคอุตสาหกรรมและการค้า โดยสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดคือ ภาคบริการ ๕๘% รองลงมาคือ ภาคเกษตร ๓๓% และภาคอุตสาหกรรม ๙% ส่วนแรงงานในจังหวัดสุโขทัย พบว่า มีแรงงานในด้านภาคบริการมากที่สุด ๔๗% รองลงมาคือ ภาคเกษตร ๔๒% และภาคอุตสาหกรรม ๑๑% (จังหวัดสุโขทัย, ๒๕๖๓)

ด้านการท่องเที่ยว (ข้อมูลจาก สนง.ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด) พบว่า สถิตินักท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวใน พ.ศ.๒๕๖๐ มีนักท่องเที่ยวชาวไทยคิดเป็น ๑,๐๑๓,๗๔๐ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติคิดเป็น ๓๓๖,๓๗๗ โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยว ๓,๕๑๐.๓๐ ล้านบาท (จังหวัดสุโขทัย, ๒๕๖๓) โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก คือ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย, อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย

๓ การวิเคราะห์เพื่อพัฒนาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขัง : ศึกษากรณีจังหวัดสุโขทัย

รายละเอียดในหัวข้อนี้ เป็นการแสดงข้อมูล และผลการวิเคราะห์ที่ทางกลุ่มได้จากการถอดบทเรียน และลงพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งสามารถจำแนกหัวข้อได้ดังนี้

๓.๑ สาเหตุและผลกระทบของปัญหา (Causes and Consequences)

การวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังมาปรับใช้ในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย ทางกลุ่มผู้ศึกษาได้พิจารณาการวิเคราะห์สภาพปัญหาดังกล่าวตามเทคนิคการคิดเชิงออกแบบ โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจปัญหา (empathize) ด้วยการสนทนากลุ่มเพื่อระบุถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมตลอดจนสังคม และดำเนินการกำหนดปัญหา (define) ให้มีความชัดเจนขึ้น อันจะสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงสาเหตุและผลกระทบที่แท้จริงของปัญหา ซึ่งทางกลุ่มผู้ศึกษาได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์รากปัญหา (root causes analysis) สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ของทางกลุ่มได้ ดังนี้

สาเหตุของปัญหา (Causes) กลุ่มผู้ศึกษาขอสรุปข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ ดังนี้

การเข้าสู่วงจรการประกอบอาชญากรรม

ด้านเศรษฐกิจ	ด้านสังคม	ด้านครอบครัว/วัฒนธรรม
๑. ผู้ต้องขังความรู้ น้อย ไม่ตอบสนองต่อแหล่งงาน	๑. มีปัญหายาเสพติดระบาดสูง เพราะมีคดียาเสพติดในเรือนจำ ร้อยละ ๗๙	๑. ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ออกมาแล้วไม่เจอใคร ขาดความอบอุ่นในครอบครัว จึงเข้าสู่วงจรยาเสพติดก่ออาชญากรรมได้ง่าย
๒. จังหวัดสุโขทัยเป็นเมืองเกษตรกรรม ราคาผลผลิตเกษตรตกต่ำ รายได้คนลดลง	๒. สังคมยังไม่เชื่อมั่นและให้โอกาสผู้พ้นโทษ	๒. จังหวัดมุ่งเน้นส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้กับทางจังหวัดจนละเลยการสร้าง ความเข้มแข็งในระดับครอบครัว ที่เป็นพื้นฐานความเข้มแข็งของจังหวัด
๓. จังหวัดสุโขทัยเป็นเมืองท่องเที่ยว Covid ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวหดตัว	๓. จังหวัดสุโขทัยขาดนวัตกรรมใหม่ร่วมกันในการให้โอกาสผู้พ้นโทษ	๓. ผู้พ้นโทษส่วนที่พึ่งปล่อยตัวมาแล้วครอบครัวไม่ยอมรับและตั้งข้อรังเกียจ จึงต้องสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้กับครอบครัวผู้พ้นโทษ

ผลกระทบของปัญหา (Consequences) ทางกลุ่มสรุปข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ที่ใส่ไว้ครับ

ทางกลุ่มสามารถนำเสนอในรูปแบบของ “ความเรียง” เป็นการพรรณนาความ หรือจะใช้ “ตาราง” ในการนำเสนอก็ได้ครับ เอาตามความเหมาะสม

ผลกระทบ		คำอธิบาย
ขั้นที่ ๑. ทำผิดซ้ำ		การกลับมากระทำผิดซ้ำ มีประเด็นสำคัญที่เป็นองค์ประกอบคือ ครอบครัว สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวเรือน การคบเพื่อน และสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย ซึ่งปัจจัยที่สนับสนุนในการกระทำผิดซ้ำส่วนใหญ่ด้านครอบครัว ความอบอุ่นจากครอบครัว ฐานะทางครอบครัวที่ยากจน สภาพแวดล้อมและปัจจัยทางด้านสังคม จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดสาเหตุในการกลับมากระทำผิดซ้ำ เพราะขาดโอกาสที่จะได้รับให้กลับมาใช้ชีวิตและเป็นที่ยอมรับในสังคม
ขั้นที่ ๒. นักโทษล้นคุก		เมื่อมีการกระทำผิดมากขึ้นในสังคม การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยวิธีการลงโทษจำคุก เป็นการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษในหลายประการด้วยกัน ตั้งแต่การแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ยับยั้ง ทั้งแบบทั่วไป คือ การลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อยับยั้งมิให้ผู้อื่น กระทำตามและเกรงกลัวที่จะกระทำผิด รวมทั้งการข่มขู่ยับยั้ง เฉพาะรายซึ่งการลงโทษตัวผู้กระทำผิดโดยตรง เพื่อให้ เกิดความเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำผิดอีกในอนาคต ขณะเดียวกันการจำคุกยังเป็นการตัดโอกาสในการกระทำผิด โดยแยกผู้กระทำผิดออกจากสังคม เพื่อมิให้สามารถก่อความเดือดร้อนต่อสังคมได้อีก แต่การแยกผู้กระทำผิดออกจาก สังคมโดยวิธีการจำคุกนั้นเป็นเพียงการแยกออกจากสังคมชั่วคราว
ขั้นที่ ๓. ระบบยุติธรรมล้มเหลว		ผลกระทบขั้นสูงสุดหากเมื่อมีการกระทำผิดเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้คนล้นคุก เกิดความเสื่อมระบบกฎหมาย ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อระบบยุติธรรมของประเทศ

๓.๒ ข้อค้นพบจากการศึกษาเก็บข้อมูลในพื้นที่

ภายหลังจากการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อสืบค้นสาเหตุและผลกระทบของปัญหา ประกอบกับการศึกษาเชิงเอกสารในประเด็นการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังของทางกลุ่มผู้ศึกษา ต่อมาทางกลุ่มผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ศึกษา (field study) ในจังหวัดสุโขทัย และปรากฏข้อค้นพบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังนี้

สรุปข้อมูลการดูงาน พื้นที่จังหวัดสุโขทัย ภายใต้หัวข้อการเพิ่มโอกาสการประกอบอาชีพให้แก่ผู้พ้นโทษข้อมูล จากการจัดเก็บ มาจากคลังหน่วยงานราชการและภาคเอกชน แบ่งเป็น ๓ ประเภทหลัก ได้แก่

๑. ข้อมูล จากฝ่ายนายจ้าง (ภาคเอกชน)

กลุ่มผู้ศึกษาได้ข้อมูลจากบริษัทโตโยต้าสุโขทัยซึ่งเป็นภาคเอกชนนำร่องในการ ช่วยเหลือ รับผู้พ้นโทษ เข้าฝึกงานและปฏิบัติงานจริงในบริษัทโดยมีการจ้างงาน เริ่มตั้งแต่ การฝึกหัด งาน การซ่อมทำงาน และการสอบเข้าทำงาน ในการฝึกงานให้นั้นจะมีการฝึกทักษะการทำงาน ในทุกๆด้าน ถ้ามเกี่ยวกับการ สร้างรถยนต์ โดยสารใช้งานระยะสั้น เริ่มตั้งแต่ ตัวถัง เครื่องยนต์ จน ประกอบ สำเร็จเป็น รถยนต์ ที่สามารถใช้งานได้จริง การซ่อมเครื่องยนต์ การตรวจเช็คสภาพ รถยนต์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ สำหรับผู้ที่ได้รับโอกาสให้เข้าโครงการ ได้แก่เยาวชนที่ ได้รับความยินยอม สมัคใจและความร่วมมือจากผู้ปกครอง โดยผ่านการ คัดกรอง จาก กรมคุมประพฤติ

คุณสมบัติที่นายจ้าง จะเปิดโอกาส รับเข้าฝึกงาน แบ่งเป็น ๒ ประเภท

- ๑) คุณสมบัติภายนอก อันได้แก่ ทักษะความสามารถในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องผ่านการฝึกอบรม จนสามารถซ่อมได้จริง เริ่มตั้งแต่ให้เรียน ฝึกสอนซึ่งเป็นช่าง ด้านต่างๆ จากนั้น ให้ซ่อมฝึก ในสนามจริง เมื่อเรียน และซ่อมแล้ว ต้องสอบผ่านมาตรฐาน บริษัท

๒) คุณสมบัติ ภายใน หรือ องค์ประกอบภายใน ตัวบุคคลแต่ละคน มี ๖ ประการด้วยกัน อันได้แก่

- ขยัน
- อดทน
- ซื่อสัตย์
- มัธยัสถ์
- อดออม
- กตัญญู

๒. ข้อมูลจากผู้ต้องโทษ ที่ เรือนจำจังหวัด สุโขทัยรวบรวมให้

๓. ข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับ การจ้างงาน การจัดหางาน และการพัฒนาฝีมือแรงงาน

- สำนักงานจัดหางานและสำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานได้มีช่องทางการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ โดยการ กำหนดให้เป็นกลุ่มบุคคลพิเศษ ในการ ต้องช่วยเหลือดูแลเป็นพิเศษ
- เรือนจำจังหวัดสุโขทัยได้มีการช่วยเหลือผู้ต้องโทษก่อนที่จะพ้นโทษเพื่อไปประกอบอาชีพโดยมีการฝึกอาชีพให้หลายแขนง เช่น ช่างตัดผม การทำเบเกอรี่ การตัดเย็บรองเท้า ฝึกทักษะภาษาอังกฤษ สำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน โครงการนาร่อง เศรษฐกิจพอเพียง โคกหนองนาแห่งน้ำใจ

๓.๓ ผลการวิเคราะห์

จากข้อเท็จจริงเชิงพื้นที่ของสถานการณ์การเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังของจังหวัดสุโขทัยที่ค้นพบ ประกอบกับข้อมูลแนวทางการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังตามกรอบการปฏิบัติตลอดจนหลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ศึกษาจึงได้ประชุมกลุ่มปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็น และสามารถวิเคราะห์ถึงข้อค้นพบสามารถจำแนกได้ ดังนี้

ก. ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ อาทิ

๑. การสร้างนวัตกรรมทางอาชีพ โดยเน้นการสร้าง Value added ในการประกอบอาชีพของผู้กระทำผิดที่พ้นโทษ อาทิ การสอนการประกอบอาชีพออนไลน์ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การแปรรูปสินค้าเกษตร และการเกษตรแบบมีการบริหารจัดการการเกษตรด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในเชิงผู้ประกอบการ เพื่อสร้างให้เกิด Smart Farmer เป็นต้น

๒. แนวทางการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ประกอบการ หรือนายจ้าง เพื่อที่จะให้เกิดการยอมรับผู้พ้นโทษเข้ามาทำงานนั้น ยังสามารถแบ่งออกได้เป็น

๑. ด้านความปลอดภัย

๒. ด้านความสามารถ ทักษะอาชีพของผู้พ้นโทษ

๓. เพิ่มมาตรการจูงใจ เสริมแรงบวก positive reinforcement

ดังนั้น การจะปลดล็อกการตีตราผู้พ้นโทษในสังคม เพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพให้ผู้พ้นโทษทางหนึ่ง คือ การทำให้ผู้ประกอบการ หรือผู้ว่าจ้าง หรือนายจ้าง มั่นใจว่า การจ้างงานกลุ่มผู้พ้นโทษ มีความปลอดภัย โดยมีหน่วยงานที่ดูแลทั้งลูกจ้าง และนายจ้างอย่างใกล้ชิด ตลอดเวลา มีระบบการรักษาความปลอดภัยที่เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ

๓. แนวทางการเพิ่มทักษะการประกอบอาชีพ ให้เหมาะสมกับความถนัดลูกจ้าง และความ ต้องการของนายจ้าง รวมถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้ตอบสนองต่อตลาดแรงงานในปัจจุบัน เป็นการส่งเสริมทั้งด้าน demand และ supply ควบคู่กันไป ซึ่งแนวทางการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ สามารถทำเป็น โมเดล เสมือน บริษัทจำลอง Security Centre โดยรูปแบบการดำเนินการ และหน่วยงานกำกับดูแล อาจทำโดย รัฐ ร่วมกับเอกชน หรือ เอกชน หรือ มูลนิธิ หรือ Social enterprise ที่มีโครงสร้างภารกิจ อาทิ

การดูแลด้านความปลอดภัย ทั้งนายจ้าง และลูกจ้าง แบ่งเป็น

- Monitor การปฏิบัติงาน โดยศูนย์รักษาความปลอดภัย
 - ติดกล้องวงจรปิด อาจเฉพาะงานบางประเภท เช่น การดูแลผู้ป่วย หรือกลุ่มเปราะบาง
 - ติดสัญญาณแจ้งเตือนเหตุอันตรายไปยังศูนย์รักษาความปลอดภัย
 - ติดตาม ประเมินผล ตรวจสอบ
 - สายด่วนรับปัญหา และแจ้งเหตุจากนายจ้างและลูกจ้าง
- ประสานหน่วยงานด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภาครัฐที่มีความพร้อมและความสามารถในการช่วยเหลือระงับเหตุได้ทันท่วงที
- ประสานหน่วยงานด้านสาธารณสุข ช่วยเหลือฉุกเฉิน
- กองทุนสุโข ให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษในการสนับสนุนการสร้างอาชีพ รวมถึงประกันความเสียหายจากการปฏิบัติงานของลูกจ้างให้แก่ นายจ้าง

นอกจากนี้ การเสริมสร้างความสามารถทักษะอาชีพของผู้พ้นโทษยังสามารถแบ่งกลุ่มลูกจ้างตาม ความถนัด ความสามารถพิเศษ ความชำนาญในการทำงาน ประกอบข้อมูลประวัติของผู้พ้นโทษ เพื่อเปิดโอกาสให้นายจ้างได้รับข้อมูลทุกด้านประกอบการตัดสินใจ เมื่อนายจ้างรับทราบข้อมูลทุกด้านของลูกจ้าง จะทำให้เปิดใจรับเข้าทำงานด้วยความสมัครใจ เป็นธรรมชาติกับทุกฝ่าย

- Digital technology skill เช่น ขายของออนไลน์ youtuber application GRAB Lineman
- ทักษะการดูแลผู้ป่วย เด็ก คนชรา
- Agrotourism การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- Ecotourism การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (สุโขทัยมีพื้นที่ป่า ประมาณ ร้อยละ ๓๑)
- Cultural Tourism การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- Smart Farmer
- เกษตรแปรรูป
- อุตสาหกรรมเกษตร
- วิสาหกิจชุมชน
- Transportation การจัด route tour

ข. ข้อเสนอแนะในทางนโยบาย

ด้านการเพิ่มมาตรการจูงใจ เสริมแรงบวก positive reinforcement ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการ และผู้กระทำผิดซึ่งพ้นโทษออกมา ซึ่งจะครอบคลุมการดำเนินการตามมาตรการสร้างแรงจูงใจ เพื่อลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิด มาตรการให้ผู้พ้นโทษสามารถเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ตัวอย่างนวัตกรรมการเพิ่มมาตรการจูงใจ เสริมแรงบวก อาทิ

๑. ลดหย่อนภาษี (ตามมติกรม.) และอาจผลักดันให้ออกมาเป็นกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรม
๒. ภาครัฐเข้ามาช่วยจ่ายค่าจ้างคนละครึ่ง
๓. ช่วยด้านสวัสดิการทางสังคมที่ยังขาดแคลน
๔. เอื้อประโยชน์อื่นๆตอบแทนผู้ประกอบการที่รับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน
๕. หน่วยงานของรัฐรับเข้าทำงานก่อน เพื่อเป็นการรับประกันคุณภาพและพฤติกรรม
๖. ผู้ประกอบการที่รับผู้พ้นโทษเข้าอบรม ฝึกฝน และเสริมทักษะการทำงาน หรือสอนงานให้ จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากมาตรการพิเศษของรัฐรวมถึงการมอบรางวัลเชิดชูการช่วยเหลือด้านสังคม

๔ สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ในภาพรวม กลุ่มผู้ศึกษาวิจัยขอสรุปผล พร้อมทั้งนำเสนอข้อเสนอแนะในการเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของผู้ต้องขังมาปรับใช้ในบริบทของจังหวัดสุโขทัย โดยสามารถแบ่งได้เป็นหลายมิติตามความเหมาะสมของข้อมูล อาทิ ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในทางนโยบาย เป็นต้น

อย่างไรก็ดี กลุ่มผู้ศึกษาวิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดของเวลาในการทำการศึกษารั้งนี้ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการจัดทำข้อเสนอแนะของทางกลุ่มเพื่อให้สามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติได้จริง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของตัวแบบ (Model) หรืออาจนำเสนอในรูปของโครงการ (Project) โดยอ้างอิงจากประเด็นของสุโขทัยที่อาจไม่มีขนาดความรุนแรงของปัญหาเรือนจำแออัดมากนัก ทางกลุ่มจึงขอสรุปเป็นข้อสังเกตของการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดอื่น หรือภาพรวมต่อไป

ภาคผนวก ก
รายนามสมาชิกกลุ่มการเวก

ลำดับ	ชื่อ – สกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
๑	นายเกษชนะ นิสสะ	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ กรมป่าไม้
๒	นางโชติมา สงวนพันธุ์ เวชพร	ผอ.กลุ่มพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงาน กพร.
๓	นายณภัทร หลักคำ	ผอ.ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง๑ เรือนจำชลบุรี กรมราชทัณฑ์
๔	นางสาวพรรณรต ชันทะสอน	หน.กลุ่มมาตรฐานและระเบียบกฎหมาย กรมการปกครอง
๕	พันโท พัฒนศักดิ์ ศักดิ์ชัยเจริญกุล	ตุลาการพระธรรมนูญฝ่ายศาลทหารกรุงเทพ กรมพระธรรมนูญ
๖	นางสาวมัชฌิมา บริสุทธิ์	อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการสูงสุด
๗	นางสาวสหรัชกร รุ่งทาบนภา	กรรมการผู้จัดการ บริษัท ไบร่วด์ จำกัด
๘	นางสาวทิมา ทองศรีจันทร์	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานกิจการยุติธรรม
๙	นายเอกชัย แยมสาหร่าย	เลขานุการกรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำ กระทรวงยุติธรรม
๑๐	นายเอกพจน์ ถิรวณิชย์	เจ้าหน้าที่สอบสวนชำนาญการพิเศษ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

บรรณานุกรม

กรมราชทัณฑ์. (๒๕๖๓). ข้อมูลสถิติปริมาณผู้ต้องขัง

” ข้อมูลเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ

ปาณิส โพธิ์ศรีวังชัย. (๒๐๑๘). downloadable from <https://www.the101.world/beyond-prison/>

พงษ์ศักดิ์ ปตฺตา. (๒๕๖๐). การฝึกทักษะวิชาชีพและการจ้างงานผู้ต้องขัง. สำนักกฎหมาย

มันทรา ธรรมบุศย์. (ม.ป.ป.) downloadable from <https://sites.google.com/site/psychologybkfl/home/citwithya-phathnakar/thvsdi-kar-reiyn-ru-thang-sangkhm-khxng-baen-dura>
